

MODIFICACIÓ DE L'ORDENANÇA SOBRE L'ÚS DE LES VIES I ELS ESPAIS PÚBLICS

Barcelona, a 16 de desembre de 2021

Per fomentar i millorar la participació ciutadana en el procediment d'elaboració de les normes, d'acord amb el que es preveu a l'article 133 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, amb caràcter previ a l'elaboració del projecte normatiu de declaració de **Platges Sense Fum** a la ciutat de Barcelona es substancia consulta pública a través del portal web de l'Ajuntament de Barcelona, amb l'objectiu de recollir l'opinió de la ciutadania, entitats i organitzacions més representatives potencialment afectades per la futura declaració i sobre:

- a) Antecedents: protecció a les persones i protecció a l'ecosistema litoral.
- b) La necessitat i oportunitat de la seva aprovació.
- c) Modificació Ordenança
- d) Referències

En compliment del que s'esmenta, es descriu a continuació breument el marc en el qual es planteja aquesta declaració:

a) ANTECEDENTS: PROTECCIÓ A LES PERSONES I PROTECCIÓ A L'ECOSISTEMA LITORAL.

El tabaquisme és la principal causa de mort evitable a Espanya. Segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

Més enllà del tabaquisme actiu, el tabaquisme passiu (respirar el fum del tabac que fumen altres persones) té també uns efectes rellevants. Cal recordar que al fum ambiental del tabac hi ha més de 4.000 compostos, entre ells més de 50 classificats com a carcinògens, a més de compostos tòxics o irritants com poden ser el cianur, el quitrà o l'amoníac. Hi ha una evidència consolidada sobre el fet que estar exposat a aquest fum, és a dir, respirar el fum del tabac que fumen altres persones augmenta el risc de diverses malalties, entre elles el càncer, les malalties cardiovasculars o els problemes respiratoris (U.S. Department of Health and Human Services, 2006; Oberg et al., 2011).

A més, en nens i nenes, la càrrega de morbiditat pot ser també molt important. Segons un estudi recent, el fum ambiental del tabac, en el cas dels infants seria responsable de més de 135.000 casos de malalties respiratòries i més de 3.000 hospitalitzacions en menors de 12 anys a Espanya (Continente et al. 2019).

Els nens i nenes són una població especialment vulnerable per diferents motius. El seu sistema respiratori està en desenvolupament i per tant és més sensible, a més la seva freqüència respiratòria és més elevada que la dels adults i per tant inhalen més contaminants en relació al seu volum que faria una persona adulta. Més enllà dels efectes directes sobre la salut, cal destacar que l'evidència demostra que aquells nens i nenes que veuen habitualment persones

fumadores al seu voltant tenen més probabilitats de convertir-se en persones fumadores (Bayer et al. 2002).

Al projecte europeu TackSHS (Fernandez et al. 2020) es van avaluar els nivells d'exposició al fum ambiental del tabac a parcs infantils i entrades de portes d'escoles de primària a 11 països europeus. En aquests espais a l'aire lliure es van mesurar els nivells de nicotina ambiental i també es va recollir informació sobre altres senyals de consum com la presència de burilles o de persones fumant. Els resultats de l'estudi van mostrar que hi havia nicotina ambiental en més del 40% dels parcs infantils i en més del 45% de les entrades d'escoles, amb més exposició als barris més desfavorits (Henderson et al. 2020, Henderson et al. 2020). Aquests resultats posaven de manifest que cal seguir avançant en la implementació i el compliment de polítiques lliures de fum, per tal de garantir el dret a la salut dels més menuts i menudes.

Cal recordar que a altres espais públics oberts on nens i nenes poden estar-hi durant estones continuades, com ara els parcs infantils, la llei de control del tabaquisme 42/2010 ja prohibeix fumar des de fa 10 anys. En aquest sentit, l'establiment de platges lliures de fum afavoreix la disponibilitat d'espais de lleure més saludables per tothom, i contribueix a reforçar altres polítiques ambientals i de salut portades a terme a la ciutat de Barcelona.

En relació al dret fonamental a respirar un aire lliure de contaminants, la Sociedad Española de Epidemiologia va recomanar el 2019 la posada en marxa de campanyes per a reduir el consum de tabac i derivats a les platges. Galícia va ser una de les autonomies pioneres, creant una xarxa de platges sense fum a la que es van adherir desenes d'arenals, i que s'ha estès a platges de Catalunya, Canàries, Múrcia, Astúries o Andalusia.

Des d'un altre punt de vista, cal tenir present que aproximadament el 80% de la població de la ciutat no fuma (Enquesta Salut de Barcelona, 2016), i que les platges sense fum tenen molt bona acceptació per part de la població.

El tabac a les platges però, porta associat també un problema ambiental. Cada any uns cinc bilions de burilles acaben al medi marí (Palou, N., 2016), alliberant contaminants metàl·lics com cadmi (Cd), ferro (Fe), arsènic (As), níquel (Ni), coure (Cu), zinc (Zn) i manganès (Mn), entre d'altres (Moerman JW., Potts GE., 2011). Tot i que aquests metalls són essencials per a la vida, un augment artificial de les seves quantitats habituals pot resultar nociu per a la biodiversitat marina, donant lloc als processos de bioacumulació i biomagnificació. Aquests provoquen alteracions en els sistemes dels diferents organismes marins i conseqüentment, degut a la seva ingesta, a l'ésser humà. (Barry C., Kelly et al 2007).

Com passa amb els efectes de dosis baixes del fum del tabac, les toxines dels residus de productes del tabac transmesos per l'aigua són especialment greus per als nadons i els infants. El compostos que s'alliberen de les burilles de tabac i cigarretes poden produir efectes aguts en els infants en dosis molt inferiors als dels adults. Per exemple, una dosi tòxica de nicotina per a una persona adulta és de 4-8 mg, mentre que 1-2 mg poden ser tòxics per a nens i nenes petites. Se sap que la contaminació per metalls pesants té efectes aguts més acusats i causa danys neurològics a llarg termini en la infància. Les restes de cigarrets i burilles als entorns marins i costaners contenen metalls com el plom i el cadmi, i també poden actuar com a disruptors endocrins amb possibles efectes intergeneracionals. Per tant, cal reduir les exposicions als disruptors endocrins, les partícules fines i els hidrocarburs procedents de la contaminació de l'aire

i de l'aigua per les restes de productes del tabac, especialment en nens i nenes (Kungskulniti et al., 2018)

D'acord amb l'últim informe del Comitè Nacional per a la Prevenció del Tabaquisme (CNPT), a Espanya es fumen uns 90 milions de cigarretes al dia, la qual cosa suposa 32.455 milions de filtres rebutjats anualment. Es tracta d'un residu que triga una dècada a degradar-se i aproximadament, un 15 % d'aquest acaba a les platges (Yuste C., 2018). Aquestes burilles que es queden al sòl poden ser arrossegades per la pluja cap als cursos fluvials, arribant a les costes (Palou N., 2016).

En els darrers anys, i amb l'aplicació de la Llei 42/2010, de 30 de desembre 2010, per la qual es modifica la Llei 28/2005, de 26 de desembre, de mesures sanitàries davant el tabaquisme i reguladora de la venda, el subministrament, el consum i la publicitat dels productes del tabac, l'Ajuntament de Barcelona, mitjançant diverses campanyes com la de "Residu Zero", ha intentat crear consciència als usuaris repartint cendrers a peu de platja, entre altres accions. Cal recordar, així mateix, les diverses iniciatives ciutadanes que intenten visibilitzar el problema. És el cas de la plataforma barcelonina "No més burilles al sòl" que, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona i l'entitat sense ànim de lucre Proartso, ha realitzat diverses edicions de la 'recollida massiva de burilles' als carrers i platges de la ciutat.

Actualment es troben en marxa altres projectes, com Plàstic 0!, UltraClean Marathon, Brossa Marina i el Projecte de neteges del fons marí del litoral barceloní, que analitzen les deixalles presents a les platges. Aquests estan coordinats per l'Institut de Ciències del Mar (CSIC), sota la Plataforma web Observadors del Mar i en col·laboració amb el Centre de la Platja de l'Ajuntament de Barcelona.

b) NECESSITAT I OPORTUNITAT DE DECLARAR PLATGES SENSE FUM

De fa uns anys es promouen els hàbits saludables que inclou establir platges sense fum a diversos municipis costaners. Aquesta proposta ha tingut el màxim desenvolupament a Galícia, però s'ha estès per diverses comunitats autònomes com Múrcia, Canàries, Astúries i Balears. A Catalunya n'hi ha a l'Escala, Lloret, Masnou i Sant Feliu de Guíxols, per exemple.

Aquesta iniciativa és ben acceptada per l'opinió pública i molt reclamada per diverses ONG (com *Nofumadores.org*, *No más Colillas en el Suelo*, etc.), amb ecos als mitjans, i amb indicis de creixent aprovació social.

Barcelona no es pot quedar enrere en la promoció dels hàbits saludables i en garantir el dret fonamental de respirar aire no contaminat. S'estan fent esforços molt importants en millorar la qualitat de l'aire de la ciutat i ara li toca a les platges com a espai de salut i benestar. Les platges de Barcelona tenen prop de 4 milions d'usuaris i qualsevol mesura que es dugui a terme tindrà un impacte molt significatiu per als mateixos.

Per aconseguir doncs, aquest objectiu, es considera necessari aprovar un instrument normatiu que prohibeixi fumar a les platges de Barcelona a partir de la temporada de bany 2022 donant continuïtat a la iniciativa engegada durant la temporada 2021.

La iniciativa s'emmarca en l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible ODS 3 Salut i benestar: una vida sana, seguir hàbits saludables i tenir una millor qualitat de vida per a totes les persones a totes les edats. I en els treballs de l'Agenda 2030 de Barcelona, continuant l'impuls per la disminució de la prevalença de tabaquisme, emmarcat en el Pla de Salut de Barcelona i de Catalunya així com en el marc del Pla d'acció sobre drogues de Barcelona.

Resultats de la prova pilot de les platges sense fum 2021

Avalat pel Decret d'Alcaldia de 26 de març de 2021, durant la temporada alta de bany 2021, es va dur a terme una prova pilot de declaració de platges sense fum a les platges de Sant Miquel, Somorrostro, Nova Icària i Nova Mar Bella amb uns resultats molt exitosos.

Durant aquesta prova pilot es va realitzar una campanya de comunicació i un estudi avaluatiu per comprovar l'efectivitat de la prova i la satisfacció dels usuaris amb la iniciativa. L'estudi avaluatiu va recollir informació a partir d'enquestes als usuaris, observacions de conductes i recollides de burilles en les platges sense fum i les va comparar amb les platges on es permetia fumar. Les principals conclusions de l'estudi són:

- ➔ Els resultats mostren una reducció de persones fumadores i de burilles a les platges sense fum respecte les platges on es permetia fumar.
- ➔ El grau de satisfacció amb la iniciativa és molt elevat (8 sobre 10) tant entre les persones usuàries de les platges sense fum com en les que es permetia fumar.

A més, durant la prova pilot es van dur a terme amb els informadors de les platges, altres accions de seguiment i control de la campanya que corroboren els resultats de l'estudi avaluatiu.

c) MODIFICACIÓ ORDENANÇA

Per tal de declarar les platges sense fum a la ciutat de Barcelona, es modificaran els articles 10, 63 i 64 de "l'Ordenança sobre l'ús de les vies i els espais públics".

d) REFERÈNCIES

- Barry C., Kelly et al (17/07/2007). Food Web-Specific Biomagnification of Persistent Organic Pollutants. *Science*, 317 (236).
- Bayer, R., Bachynski, K.E., 2013. Banning smoking in parks and on beaches: science, policy, and the politics of denormalization. *Health Aff. (Millwood)* 32 (7), 1291–8
- Contente X, Arechavala T, Fernández E, Pérez-Ríos M, Schiaffino A, Soriano JB, Carreras G, López-Nicolás Á, Gorini G, López MJ. [Burden of respiratory disease attributable to secondhand smoke exposure at home in children in Spain \(2015\)](#). *Prev Med.* 2019 Jun;123:34-40
- Fernández E, López MJ, Gallus S, Semple S, Clancy L, Behrakis P, Ruprecht A, Gorini G, López-Nicolás Á, Radu-Loghin C, Soriano JB; TackSHS Project Investigators; TackSHS

- Project Investigators. [Tackling second-hand exposure to tobacco smoke and aerosols of electronic cigarettes: the TackSHS project protocol](#). *Gac Sanit.* 2020 Jan-Feb;34(1):77-82.
- Frederic Beaudry (2017). ["Are Cigarette Butts Biodegradable?"](#)
 - Henderson E, Contente X, Fernández E, Tigova O, Cortés-Francisco N, Gallus S, Lugo A, Semple S, O'Donnell R, Clancy L, Keogan S, Ruprecht A, Borgini A, Tzortzi A, Vyzikidou VK, Gorini G, López-Nicolás A, Soriano JB, Geshanova G, Osman J, Mons U, Przewozniak K, Precioso J, Brad R, López MJ; TackSHS project investigators. [Secondhand smoke exposure in outdoor children's playgrounds in 11 European countries](#). *Environ Int.* 2020 Nov 20:105775.
 - Henderson E, Contente X, Fernández E, Tigova O, Cortés-Francisco N, Gallus S, Lugo A, Semple S, O'Donnell R, Clancy L, Keogan S, Ruprecht A, Borgini A, Tzortzi A, Vyzikidou VK, Gorini G, López-Nicolás A, Soriano JB, Geshanova G, Osman J, Mons U, Przewozniak K, Precioso J, Brad R, López MJ; TackSHS project Investigators. [Secondhand smoke exposure and other signs of tobacco consumption at outdoor entrances of primary schools in 11 European countries](#). *Sci Total Environ.* 2020 Nov 15;743:140743.
 - Johns, M., Farley, S. M., Rajulu, D. T., Kansagra, S. M., & Juster, H. R. (2015). Smoke-free parks and beaches: An interrupted time-series study of behavioural impact in New York City. *Tobacco Control*, 24(5)
 - Kungskulniti, N., Charoenca, N., Hamann, S. L., Pitayarangsarit, S., & Mock, J. (2018). Cigarette Waste in Popular Beaches in Thailand: High Densities that Demand Environmental Action. *International Journal of Environmental Research and Public Health* <https://doi.org/10.3390/ijerph15040630>
 - Lacera P, Valmayor S, López MJ, Rumín-Caparrós A, Pasarín M, Giménez P i Díez E. *Les platges sense fum a Barcelona. Resultats de la prova pilot*. Barcelona Cicle de l'Aigua S.A. (Ajuntament de Barcelona) i Agència de Salut Pública de Barcelona, 2021.
 - Moerman JW, Potts GE. Analysis of metals leached from smoked cigarette litter. *Tobacco Control* (2011); 20: i 30-i35
 - Öberg, M., Jaakkola, M.S., Prüss-Üstün, A., Schweizer, C., Woodward, A., 2010. Secondhand smoke: Assessing the environmental burden of disease at national and local levels. Geneva, World Health Organization, (WHO Environmental Burden of Disease Series, No. 18). Available: https://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/SHS.pdf?ua=1
 - Palou, N. (13/07/2016). La Vanguardia digital. <https://www.lavanguardia.com>
 - U.S. Department of Health and Human Services, 2006. The Health Consequences of Involuntary Exposure to Tobacco Smoke: A Report of the Surgeon General. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, Coordinating Center for Health Promotion, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health. Available: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK44324/>
 - Yuste, C. (04/08/2018). Efeverde. Madrid, Espanya. <https://www.efeverde.com>

Altres referències a la web:

<https://www.seepidemiologia.es/documents/dummy/NdPTabaco.pdf>

http://www.caib.es/sites/taquisme/es/platges_sense_fum

<http://www.murciasalud.es/recursos/ficheros/465617->

[Evaluacion atisfaccion Playas sin humo 2019.ok.pdf](#)

https://www.antena3.com/noticias/sociedad/estas-son-playas-espanolas-donde-esta-prohibidofumar_201907295d3eb9ce0cf21768fa749c81.html

**Ajuntament
de Barcelona**

<https://www.astursalud.es/noticias/-/noticias/playa-sin-humo>

<https://www.change.org/playassinumo>

<http://blogs.murciasalud.es/edusalud/2018/07/23/playas-sin-humo-lo-normal-es-no-fumar/>